

УДК 378.67:78.01

Тетяна Фойдер, викладач та концертмейстер
Дрогобицького державного музичного училища імені Василя Барвінського

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ НАВИЧОК СТУДЕНТА КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКОГО КЛАСУ

У статті аналізується ряд наукових досліджень (А. Душного, Т. Карпенко, Т. Молчанової, Л. Повзун та ін.) у галузі розвитку творчих навиків студента концертмейстерського класу. Автор проводить лінію осмислення підготовки піаніста-концертмейстера у вищих навчальних закладах України, яка проявляється в різних аспектах діяльності означеного індивідуума.

Ключові слова: студент-піаніст, концертмейстер, творчість, діяльність.

Літ. 8.

Татьяна Фойдер, преподаватель и концертмейстер
Дрогобычского государственного музыкального училища имени Василия Барвинского

К ВОПРОСУ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ НАВЫКОВ СТУДЕНТА КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСКОГО КЛАССА

В статье анализируется ряд научных исследований (А. Душного, Т. Карпенко, Т. Молчановой, Л. Ползун и др.) в области развития творческих навыков студента концертмейстерского класса. Автор проводит линию осмысления подготовки пианиста-концертмейстера в высших учебных заведениях Украины, которая проявляется в различных аспектах деятельности определенного индивидуума.

Ключевые слова: студент-пианист, концертмейстер, творчество, деятельность.

Tetyana Foyder, Lecturer and Concertmaster
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

THE ISSUE OF CREATIVE SKILLS OF CONCERTMASTER CLASS STUDENT

This article analyzes a number of scientific studies (A. Dushny, T. Karpenko, T. Molchanova, L. Povzun etc.) in the development of creative skills of concertmaster class students. The author draws a line comprehension of pianist-accompanist in higher educational institutions of Ukraine, which manifests itself in various aspects of the appointed individual.

Keywords: student-pianist, concertmastet, creativity, activities.

Постановка проблеми та аналіз досліджень. На сьогоднішньому етапі новітніх технологій та впровадження різноманітних методик всесторонній творчий розвиток студента постає як невід'ємна частина його майбутньої фахової компетентності. Творчість як і виконавство впливають на цілісний розвиток музиканта на будь-яких етапах навчання. Творчість стимулює студента до неординарного заняття музикуванням (наприклад: елементарна композиція, підбір за слухом тощо).

Творчість у різних аспектах її прояву сьогодні активно досліджують ряд науковців (Е. Брилін, А. Береза, О. Олексюк, Г. Падалка, А. Душний, А. Козир, Д. Юник, В. Федоришин та ін.), серед їхніх праць: “Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін)” Г. Падалки (К., 2008); “Методика активізації творчої діяльності майбутніх учителів музики у процесі музично-інструментальної підготовки” А. Душного (Дрогобич, 2008) [3]; “Професійна

майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти” (К., 2008) А. Козир; “Виконавська надійність музикантів: зміст, структура і методика формування” (К., 2009) Д. Юника; “Педагогічно-виконавська практика майбутнього вчителя музики” А. Берези (Вінниця, 2010) та ін.

Щодо творчих навичок студента концертмейстерського класу у ВНЗ України відомі праці: підручник “Мистецтво піаніста-концертмейстера” (Львів, 2001) [5] та монографія “З історії ансамблевого музикування” (Львів, 2005) Т. Молчанової; дисертаційні дослідження – “Наукові і художні аспекти мистецької діяльності піаніста-концертмейстера” Л. Повзун (К., 2005) [8] та “Формування концертмейстерської компетентності майбутніх педагогів-музикантів у процесі вивчення фахових дисциплін” Т. Карпенко (К., 2010) [4]; низка окремих наукових розвідок О. Бабчук [1], В. Левчук, Ю. Небуну [7], В. Павлічук, С. Паламар, Т. Фойдер та ін.

Таким чином, *метою* нашої публікації виступає аналіз творчого розвитку студента-піаніста в концертмейстерському класі вищих навчальних закладів України на основі праць провідних науковців означеного спрямування.

Виклад основного матеріалу. Музична творчість передбачає створення якісно нового в будь-якій галузі музичного мистецтва, досягнення художнього результату, що відтворює в образно-неповторній формі суттєві риси дійсності. Не лише написання музики, але і її виконання, інтерпретація того чи іншого твору можуть розглядатись як творчий процес. Творча активність майбутнього педагога виявляється у винахідливості, оригінальності, не стереотипності, творчій уяві, асоціативному сприйнятті, інтуїції тощо. Доведено, що творча активність у процесі занять музикою виявляється в самостійній музично-пізнавальній діяльності.

Щодо творчих навичок студента-піаніста концертмейстерського класу то вони займають значне місце в повсякденній професійній діяльності. Концертмейстер-піаніст – це виконавець, який повинен володіти широким спектром знань в галузі музичного мистецтва, читкою з аркуша, транспонуванням, підбором по слуху, редагуванням музичного тексту, елементами перекладання. Всі ці якості концертмейстер набуває з плином часу в результаті систематичної концертмейстерської практики.

Зміст і структура концертмейстерських умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва за спостереженням Г. Горбуліча визначають:

- “вміння акомпанувати” (вокальному колективу або солістові);
- “виконавський слух” (вміння чути партнера або ансамбль в цілому, знати специфіку роботи з вокалістом і вокальним колективом й специфіку вокального твору як такого, в якому об’єднанні музика та слово);
- “творче відношення до виконання супроводу” (уміння аналізувати музичний образ, оперувати знаннями в області вокального і інструментального репертуару, виконавське втілення музичного образу);
- “психологічна готовність підкорятися художній волі іншого виконавця” (вміння чути партнера та ансамбль в цілому, спрямованість на співпрацю й шанобливе ставлення до інших людей) [2, 197].

Одним з важливих навичок піаніста-концертмейстера є сприйняття та раціоналізація фортепіанної фактури супроводу як системоутворюючого принципу, який дозволяє легко та зручно опановувати музичні твори як художні

цінності й навчальний матеріал [1]. Грамотна редакція нотного тексту є прерогативою роботи концертмейстера. Зокрема, Т. Молчанова роботу над музичним образом твору умовно розділяє на три етапи:

1. Етап створення загального уявлення про художній образ;
2. Етап технічного оволодіння твором;
3. Етап виконавської реалізації музичного образу твору [5, 17 – 23].

Таким чином, А. Філяєва розробила спеціальний курс “Основи роботи концертмейстера”, який викладається у Рівненському музичному училищі Рівненського державного гуманітарного університету. Пріоритетом нашого аналізу виступає експериментальний навчальний курс “Концертмейстерська майстерність”, як засіб підготовки майбутніх концертмейстерів у музичному училищі в авторській редакції Ю. Небуну [7].

Курс включає 17 годин. У ньому висвітлюються основні положення з історії становлення концертмейстерської професії; основних закономірностей формування та розвитку акомпанементу, питань специфіки роботи концертмейстера з солістом-вокалістом, музично-виконавських навичок концертмейстера в роботі над вокальними творами різних жанрів та стилів, способів розвитку навичок читання з листа та транспонування [7, 144]. Автор пропонує вводити визначений курс в II-му семестрі, як попередній етап перед циклом дисциплін концертмейстерської підготовки, які починаються з III-го семестру. Водночас, Ю. Небуну переконаний, що “Концертмейстерська майстерність” сприяє формування теоретичних та практичних навичок студента, які використовуються протягом всього курсу концертмейстерської підготовки, тому це вагома доцільність всестороннього розвитку студента-музиканта.

Наукові пошуки в галузі мистецької діяльності піаніста-концертмейстера спонукали Л. Повзун введенню поняття “тонус-ідея” під яким авторка розуміє “клавірну тембрально-артикуляційну якість звуковимови, що гармонізує усі складові фактурного ансамблевого цілого ... виконавського “входження в образ”, поряд із музичним відтворенням, який органічно вбирає жест-міміку, пластику тіла, рухи за інструментом, символіку симультанних асоціацій, народжених режисерсько-диригентським способом регулювання ансамблевої гри” [8, 8]. “Тонус-ідея” дозволяє зрозуміти феномен єдності творчо-практичних та науково-організаційних рішень концертмейстера.

Дослідницею формування концертмейстерської

компетентності майбутніх педагогів-музикантів у процесі вивчення фахових дисциплін Т. Карпенко обґрунтовано методику формування концертмейстерської компетентності майбутніх фахівців, яка складається з трьох взаємопов'язаних етапів навчання:

1. *Організаційного* (спрямованого на адаптацію студентів до умов навчання у вищому навчальному закладі, ознайомлення зі специфікою вивчення дисципліни “Концертмейстерський клас”, формування первинних мотиваційних установок на процес виконавського розвитку, формування початкових елементарних понять і навичок концертмейстерської діяльності);

2. *Інформаційного* (який передбачає проведення основної роботи з розвитку художньо-виконавських умінь та навичок, формування стійкої мотивації до занять, ґрунтовної теоретичної підготовки з питань мистецької педагогіки);

3. *Виконавського* (спрямованого на застосування набутих виконавських умінь та навичок на практиці, узагальнення та закріплення досвіду, адаптацію концертмейстерських умінь та навичок до умов професійної діяльності вчителя музики) [4, 16].

Формування творчих навичок студента-піаніста концертмейстерського класу може бути забезпечене наступними педагогічними умовами: опануванням студентами системою знань з теорії та практики концертмейстерського виконавства, вивчення спеціальної термінології; ознайомлення з вокально-хоровою та інструментальною музичною літературою різних епох, стилів, форм, національних шкіл; формуванням навичок і умінь концертмейстерської роботи; розвиток умінь транспонувати і читати з аркуша.

А. Душний на основі розробленої авторської методики пропонує три етапи спонування студента до розвитку творчих навичок:

1) “Виникнення задуму” (постановка художніх завдань, інтерпретація того чи іншого твору, складання певного жанру або форми, якщо мова йде про навчальну композиторську діяльність, може виникнути завдання написати твір, створити його фрагмент, скласти варіації тощо), на цьому етапі виявляється індивідуальна готовність до творчості, бажання до виконання чи створення музики, потреба в здійсненні творчої діяльності, усвідомлення мети;

2) “Уявлення плану творчих дій” передбачає пошук засобів для реалізації поставленої творчої мети, віднайдення орієнтирів його вирішення, уявлення послідовності дій, музикант виношує твір в уяві, добираючи відповідні деталі для здійснення свого творчого плану. Специфічною особливістю цього етапу в галузі музичної діяльності може

стати імпровізаційний пошук за інструментом відповідного творчого рішення. Роль імпровізації відчувається у процесі самостійної роботи студентів над інтерпретацією музики або над її створенням;

3) “Втілення задуму в матеріалізовану форму”, це процес переведення творчого плану в реальність сповнений творчих дій, що зумовлюється необхідністю знайти відповідні задуму засоби виразності, відібрати найвідповідніші з них, сконструювати їх послідовність, перегрупувати, можливо, і відмовитись від певних деталей попереднього плану тощо [3, 24 – 26].

Відтак, концертмейстер – “піаніст, що допомагає вокалістам, інструменталістам, артистам балету розучувати партії і акомпанує їм на репетиціях та концертах” [6, 270]. Діяльність акомпаніатора-піаніста має на увазі зазвичай лише концертну роботу, тоді як поняття концертмейстер включає: розучування з солістами партій та контролювати їх якість виконання, знання виконавської специфіки і причини виникнення труднощів у виконавця, вміння підказати правильний шлях до виправлення тих або інших недоліків. Тому, в діяльності концертмейстера об'єднуються творчі, педагогічні і психологічні функції які взаємодіють у навчальній, концертній або конкурсній діяльності.

Висновки. Майстерність піаніста-концертмейстера глибоко специфічно-індивідуальна. Вона вимагає не тільки артистизму, але і різносторонніх музично-виконавських обдарувань, володінням ансамблевою технікою, знання основ вокального мистецтва, особливостей гри на різних інструментах, відмінного музичного слуху, спеціальних музичних навичок з читання та транспонування різних партитур, імпровізаційності та безпосереднього аранжування на фортепіано, володіння мнемо методикою яка допомагає швидко і якісно вивчати музичний матеріал.

1. Бабчук О. *Раціоналізація фактури фортепіанного супроводу у професійній роботі піаніста-концертмейстера [Електронний ресурс] / О. Бабчук. – Режим доступу до документу: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73423.doc.htm*

2. Горбулич Г. *Специфика концертмейстерской подготовки будущих учителей музыки / Г. Горбулич / / Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтва. – Харків: ХДАДМ, 2011. – № 6. – С. 196 – 199.*

3. Душний А. *Методика активізації творчої діяльності майбутніх учителів музики у процесі*

ДО ПИТАННЯ ПРІОРИТЕТНОСТІ ЗАСАД ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

музично-інструментальної підготовки: навч.-метод. пос. [для студентів вищих навчальних закладів] / А. Душиний. – Дрогобич: Посвіт, 2008. – 120 с.

4. Карпенко Т. Формування концертмейстерської компетентності майбутніх педагогів-музикантів у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук.: спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Т. Карпенко. – К., НПУ ім. М. Драгоманова, 2010. – 21 с.

5. Молчанова Т. Мистецтво піаніста-концертмейстера: навч. пос. / Т. Молчанова. – Львів: ЛДМА ім. М. Лисенка, 2001. – 216 с.

6. Музыкальная хрестоматия современного балетного танца / [сост. Л. Ладыгин, А. Школьников]. – М.: Сов. композитор, 1979. – 230 с.

7. Небуну Ю. Навчальний курс “Концертмейстерська майстерність”, як засіб підготовки майбутніх концертмейстерів у музичному училищі / Ю. Небуну. – Молодь і ринок. – Травень, 2008. – № 5 (40). – С. 143 – 147.

8. Повзун Л. Наукові і художні аспекти мистецької діяльності піаніста-концертмейстера: автореф. дис. ... канд. мист-тва: спец. 17.00.03 – музичне мистецтво / Л. Повзун. – К.: ІМФЕ ім. М. Рильського, 2005. – 16 с.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2014

УДК 37.011.31:78.071.2

Віра Кузьо, викладач й старший лаборант кафедри музикознавства та фортепіано, методист навчально-методичного відділу (заочна форма навчання)

Леся Чавва, викладач кафедри народних музичних інструментів та вокалу, старший лаборант кафедри музикознавства та фортепіано Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ДОПИТАННЯ ПРІОРИТЕТНОСТІ ЗАСАД ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті піднімається питання основних пріоритетів дослідження засад виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва у навчальних закладах педагогічного спрямування. Проводиться аналіз наукових досліджень фахівців (В. Бурназової, Н. Жайворонок, Ж. Карташової, П. Косенко, Г. Ониськіва, С. Сливко, В. Федоришина, Д. Юнька) у галузі сольного та ансамблево-оркестрового виконавства музиканта-інструменталіста XXI століття.

Ключові слова: виконавська діяльність, творчість, музичне мистецтво, музикант-інструменталіст.

Літ. 10.

Вера Кузьо, преподаватель и старший лаборант кафедры музыковедения и фортепиано, методист учебно-методического отдела (заочная форма обучения)

Леся Чавва, преподаватель кафедры народных музыкальных инструментов и вокала, старший лаборант кафедры музыковедения и фортепиано Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франка

К ВОПРОСУ ПРИОРИТЕТНОСТИ ПРИНЦИПОВ ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье поднимается вопрос основных приоритетов исследования основ исполнительской деятельности учителя музыкального искусства в учебных заведениях педагогического направления. Проводится анализ научных исследований специалистов (В. Бурназовой, Н. Жайворонок, Ж. Карташової, П. Косенко, Г. Ониськіва, С. Сливко, В. Федоришина, Д. Юнька) в области сольного и ансамблево-оркестрового исполнительства музиканта-инструменталиста XX века.

Ключевые слова: исполнительская деятельность, творчество, музыкальное искусство, музыкант-инструменталист.

Vira Kuzio, Lecturer and Senior Laboratory Assistant of Musicology and Piano Department
Methodist of Educational and Methodological Department

Lesya Chavva, Lecturer of Folk Musical Instruments and Singing
Senior Laboratory Assistant of Musicology and Piano Department
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

ON THE QUESTION OF PRIORITY BASES PERFORMANCE OF MUSIC TEACHERS

The article raises the question of basic principles of research priorities performance of music teachers in schools of teaching direction. The analysis of research professionals (V. Burnazova, N. Zhayvoronok, J. Cartashov, P. Kosenko, H. Onyskiv, S. Slyvko, V. Fedoryshyn, D. Yunyky) in the field of solo and ensemble performance, orchestral musician, instrumentalist of XXI century.

Keywords: performing activities, creativity, music art, musician-instrumentalist.

Постановка проблеми. Виконавська діяльність вчителя музичного мистецтва є одним із вагомих чинників у становленні професіонала-педагога XXI століття. Музично-інструментальна підготовка вимагає систематичної та наполегливої